

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО –
ДОРОЖНІЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ

до практичних занять
та самостійної роботи студентів
з дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства»
для студентів напряму підготовки
6.030503 – «Міжнародна економіка»

Затверджено методичною
радою університету
протокол № від

Харків ХНАДУ 2012

Укладачі: Попкова К.О.
Покатаєва К.П.

Кафедра міжнародної економіки

Навчальна дисципліна «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства» належить до навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки бакалаврів за напрямом підготовки 6.030503 – «Міжнародна економіка».

Метою викладання дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства» є формування системи теоретичних знань студентів і набуття ними практичних навичок у галузі зовнішньоекономічної діяльності підприємства та її регулятивного забезпечення.

Предметом навчальної дисципліни є система організаційно-економічних і регулятивних взаємовідносин суб'єктів господарювання в процесі реалізації та розвитку форм зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Завдання викладання дисципліни:

- вивчення сутності, видів та особливостей зовнішньоекономічної діяльності, її суб'єктів, об'єктів, рівнів і середовища;
- вивчення форм і методів міжнародного торговельного, інвестиційного та валютно-фінансового співробітництва підприємств різних країн;
- оволодіння принципами й інструментами регулювання зовнішньоекономічної діяльності на макро- та мікрорівнях;
- набуття вмінь аналізувати практику здійснення зовнішньоекономічної діяльності та механізми її регулювання;
- набуття вмінь оцінювати стан, тенденції та ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств, застосовувати методи кількісного вимірювання наслідків зовнішньоекономічних відносин.
- набуття вмінь аналізувати перспективи участі підприємств України в світових інтеграційних процесах.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1. Тема заняття «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ, СУБ'ЄКТИ»

1.1 Мета заняття: засвоєння базисних положень дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства» (ЗЕДП), ознайомлення з сутністю, економічною основою, суб'єктами, передумовами та особливостями розвитку ЗЕДП на сучасному етапі, а також її ролі в процесі інтеграції України в систему світогосподарських зв'язків.

1.2 План практичного заняття

1. Поняття і характерні риси зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
2. Форми і методи міжнародної торгівлі.
3. Основні показники міжнародної торгівлі.
4. Світовий ринок товарів і послуг.

1.3 Завдання до практичного заняття

Згідно з індивідуальним завданням визначте обсяг рівноважної пропозиції у вітчизняному реальному секторі економіки та чистий експорт з реального сектору, якщо відомо, що:

1) дохід реального сектору складає $31,5 + 2 \cdot (i + j)$ млрд. грн., а сума видатків на споживання вітчизняними споживачами іноземних благ становить $2 + 2 \cdot i$ млрд. грн.;

2) сума видатків на споживання вітчизняними споживачами національних благ становить $20 + 3 \cdot (i + j)$ млрд. грн.;

3) сумарна пропозиція вітчизняних благ за кордон становить $2,5 + 2 \cdot j$ млрд. грн.;

4) обсяги інвестиційних видатків на національні блага, що споживаються національними виробниками – $12 + 2 \cdot i$ млрд. грн.;

5) обсяги інвестиційних видатків на іноземні блага, що споживаються національними виробниками – $1,5 + 0,5 \cdot j$ млрд. грн.;

е) обсяги інвестиційних видатків на виробництво вітчизняних благ, що пропонуються за кордон – $0,5$ млрд. грн.

Індивідуальний варіант завдання прийняти згідно з порядковим номером студента в списку академічної групи (i – передостання цифра порядкового номеру, j – остання цифра порядкового номеру).

1.4 Методичні вказівки до виконання завдання

1. Рівноважна пропозиція реального сектора економіки дорівнює сумі споживчих та інвестиційних благ національного виробництва

$$AS' = Cust_i + Inv_i \quad (1.1)$$

2. Чистий експорт складає різницю між експортованими та імпортованими споживчими й інвестиційними благами

$$NX = (Cust_{ex} - Cust_{im}) + (Inv_{ex} - Inv_{im}) \quad (1.2)$$

3. Висновок щодо необхідності залучення коштів в разі нестачі внутрішніх заощаджень в реальному секторі економіки робиться на основі порівняння доходів реального сектору та його рівноважної пропозиції з урахуванням розміру чистого експорту.

1.5 Завдання до самостійної роботи

1. Охарактеризуйте зовнішньоекономічну діяльність підприємства в умовах глобалізації міжнародної економіки.

2. Розкрийте сутність основних етапів еволюції зовнішньоекономічної діяльності підприємств України.

3. Визначте роль держави в регулюванні зовнішньоекономічного сектору економіки.

1.6 Контрольні запитання

1. Чи охоплює поняття «міжнародна економіка» внутрішній і зовнішній сегменти реального сектору національної економіки?

2. В якому функціональному співвідношенні перебуває сучасне світове господарство і світовий ринок?

3. Охарактеризуйте сучасне середовище діяльності суб'єктів ЗЕДП.

Література: [1,3,6].

Практичне заняття № 2. Тема заняття «ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ОСОБЛИВОСТІ ТА УКРАЇНСЬКА СПЕЦИФІКА»

2.1 Мета заняття: обґрунтування умов міжнародного обміну товарами; визначення факторів впливу на міжнародний товарообмін. Ознайомлення зі станом і перспективами розвитку міжнародної торгової політики підприємств України.

2.2 План практичного заняття

1. Міжнародні товарні угоди.
2. Торговельне сальдо.
3. Торговельний оборот.
4. світовий ринок та світова ціна.

2.3 Завдання до практичного заняття

Згідно з індивідуальним завданням розрахувати щодо кожної групи країн і в цілому по Україні:

- 1) зовнішньоторговельне сальдо;
- 2) зовнішньоторговельний оборот;
- 3) відносну частину країн СНД, країн ЄС та інших країн в українському експорті і імпорті;
- 4) експортну квоту України;
- 5) імпорту квоту України;
- 6) зовнішньоторговельну квоту (індекс товарності) України.

Зовнішня торгівля України з країнами СНД, країнами ЄС та іншими країнами минулого року характеризувалася даними, наведеними у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Показники зовнішньої торгівлі України

Показник	Країни СНД	Країни ЄС	Інші країни
Експорт товарів, млн. дол. США	$13607,9 + 100 \cdot i$	$4632,5 + 10 \cdot j$	$10712,6 + 50 \cdot i$
Імпорт товарів, млн. дол. США	$15215,8 + 100 \cdot j$	$6086,3 + 10 \cdot i$	$6362,9 + 50 \cdot i$

ВВП України у минулому році становив $267344,0 + 50 \cdot (i + j)$ млн. грн.

За результатами розрахунків зробіть висновок.

Індивідуальний варіант завдання прийняти згідно з порядковим номером студента в списку академічної групи (i – передостання цифра порядкового номеру, j – остання цифра порядкового номеру).

2.4 Методичні вказівки до виконання завдання

Зовнішньоторговельне сальдо ($C_{зТ}$) визначається за формулою:

$$C_{зТ} = E - I, \quad (2.1)$$

де E – вартісний обсяг експорту країни;

I – вартісний обсяг імпорту країни.

Зовнішньоторговельний оборот ($O_{зТ}$) визначається за формулою:

$$C_{зТ} = E + I. \quad (2.2)$$

Експортна квота країни (K_E) визначається за формулою:

$$K_E = \frac{E}{\text{ВВП}}, \quad (2.3)$$

де ВВП – валовий внутрішній продукт країни;

Імпортна квота країни (K_I) визначається за формулою:

$$K_I = \frac{I}{\text{ВВП}}. \quad (2.4)$$

Зовнішньоторговельна квота країни, або індекс товарності, ($K_{зТ}$) визначається за формулою:

$$K_{зТ} = \frac{O_{зТ}}{\text{ВВП}}. \quad (2.5)$$

2.5 Завдання до самостійної роботи

1. Проаналізуйте платіжний баланс України за останні п'ять років.

2. Охарактеризуйте зовнішню торгівлю України.

3. Розкрийте сутність основних напрямків розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України.

2.6 Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте значення міжнародної торгівлі у процесі формування і розвитку світового господарства та її місце у системі сучасних міжнародних економічних відносин.

2. Поясніть причини міжнародної торгівлі.

3. Назвіть характерні риси й особливості міжнародної торгівлі.

4. Охарактеризуйте форми і методи міжнародної торгівлі.

5. За якими показниками характеризують зовнішню торгівлю?

6. Як регламентується експортна та імпортна діяльність у правовому полі України?

7. Визначте основні напрямки оптимізації імпорту та експорту в Україні.

Література: [5,9,10]

Практичне заняття № 3. Тема заняття «ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ МІЖНАРОДНИХ КОНТРАКТІВ. УМОВИ ІНКОТЕРМС»

3.1 Мета заняття: формування практичних навичок розрахунку імпоротної ціни контракту; ознайомлення з правилами укладання зовнішньоекономічних угод та базисними умовами Інкотермс.

3.2 План практичного заняття

1. Міжнародні товарні угоди.

2. Міжнародні правила тлумачення торговельних термінів.

3. Зовнішньоекономічний контракт.

3.3 Завдання до практичного заняття

Ви – менеджер з організації міжнародних зв'язків.

Ваше підприємство уклало контракт з угорською фармацевтичною фірмою про експортування в Україну фармацевтичних препаратів на умовах поставки (EXW) «Франко-підприємство».

Вам як менеджеру згідно з індивідуальним варіантом (Додаток А) необхідно розрахувати імпортну ціну контракту на умовах поставки Інкотермс «Франко-підприємство» (EXW) та загальну імпортну ціну.

За результатами розрахунків прийняти управлінське рішення.

3.4 Методичні вказівки до виконання завдання

1. Загальна вартість товару

$$\Pi_{\text{опт}} = \Pi_{\text{од}} \cdot Q_{\text{т}}, \quad (3.1)$$

де $\Pi_{\text{од}}$ – ціна одиниці товару;

$Q_{\text{т}}$ – загальна кількість товару.

2. Експортне мито (M_e), митні збори (M_3), витрати на експедирування ($C_{\text{ек}}$), транспортне страхування ($C_{\text{ст}}$), вартість транспортування ($C_{\text{тр}}$) та зберігання товару на складі ($C_{\text{зб}}$)

$$M_e(M_3; C_{\text{ек}}; C_{\text{ст}}; C_{\text{тр}}; C_{\text{зб}}) = \Pi_{\text{опт}} \cdot \frac{S_e(S_{\text{ек}}; S_{\text{стр}}; S_{\text{тр}}; S_{\text{зб}})}{100}, \quad (3.2)$$

де $S_e(S_{\text{ек}}; S_{\text{стр}}; S_{\text{тр}}; S_{\text{зб}})$ – відповідно ставки експортного мита, митних зборів, витрат на експедирування товару, транспортного страхування, транспортування та зберігання товару на складі, %.

3. Митна вартість товару (B) без урахування витрат, зборів та ставок

$$B = \Pi_{\text{опт}} + C_{\text{тр}} + C_{\text{стр}}. \quad (3.3)$$

4. Ввізне мито

$$M_B = \frac{B \cdot S_M}{100}, \quad (3.4)$$

де S_M – ставка ввізного мита, %.

5. Сума акцизного збору

$$A_3 = \frac{(B + M_3 + M_B) \cdot S_a}{100}, \quad (3.5)$$

де M_3 – митні збори;

M_B – ввізне мито;

S_a – ставка акцизного збору, %.

6. Загальна митна вартість товару

$$V_{\text{заг}} = V + M_B + A_3 + M_3. \quad (3.6)$$

7. Податок на додану вартість (ПДВ)

$$\text{ПДВ} = V_{\text{заг}} \cdot \frac{S_{\text{ПДВ}}}{100}, \quad (3.7)$$

де $S_{\text{ПДВ}}$ – ставка податку на додану вартість (20 %).

8. Загальна сума митних зборів, ввізного мита та податку на додану вартість

$$M_{\text{заг}} = M_3 + M_B + \Pi_{\text{ПДВ}}. \quad (3.8)$$

9. Вартість товару на умовах EXW

$$C_{EXW} = C_{\text{опт}} + C_{\text{зб}}. \quad (3.9)$$

10. Імпортна ціна товару

$$C_{\text{імп}}^{EXW} = C_{EXW} + M_e + C_{\text{ек}} + C_{\text{стр}} + C_{\text{тр}} + M_{\text{заг}}. \quad (3.10)$$

3.5 Завдання до самостійної роботи

1. Охарактеризуйте процедуру вивчення і вибору зовнішньоекономічних партнерів.

2. Суть і принципи митного регулювання ЗЕД в Україні. Єдиний митний тариф України.

3. Система митних податків та митних зборів. Митна вартість товару і розрахунок митних платежів.

3.6 Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте основні ознаки та функції зовнішньоекономічного контракту.

2. Визначить обов'язкові елементи зовнішньоекономічного контракту та вкажіть їх місце в загальній структурі договору.

3. Назвіть групи Інкотермс та охарактеризуйте їх природу.

Література: [5,6,9,10]

Практичне заняття № 4. Тема заняття «МІЖНАРОДНІ ТОРГІВЛЯ ПОСЛУГАМИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА УКРАЇНСЬКА СПЕЦИФІКА»

4.1 Мета заняття: ознайомлення з суттю та значенням міжнародної торгівлі послугами, її основними напрямками та формами, чинниками, що визначають перспективи розвитку світового ринку послуг.

4.2 План практичного заняття

1. Міжнародна торгівля послугами.
2. Науково-технічні послуги. Інформація.
3. Міжнародне посередництво.

4.3 Завдання до практичного заняття

Починаючи з травня поточного року, низка потенційних споживачів послуг туристичної агенції «Ukrainian Travel Agency» має потребу в придбанні закордонних туристичних путівок. Цільовою аудиторією є: забезпечений бізнесмен; держслужбовець; студент; молодята; пенсіонер. Оцінка споживачами привабливості турів проводиться з урахуванням їх інтересів щодо переліку послуг, якості сервісу та цінової політики туроператора (таблиця 4.1).

Маркетологам «Ukrainian Travel Agency» потрібно на основі інформації, що є в розпорядженні споживачів, провести аналіз їх уподобань та потреб, а також зробити висновок відносно кожного індивідуального вибору туру.

Індивідуальний варіант завдання прийняти згідно з порядковим номером студента в списку академічної групи (i – передостання цифра порядкового номеру, j – остання цифра порядкового номеру).

Таблиця 4.1 – Споживчі характеристики туристичних турів

Країна-призначення туру	Вартість путівки, євро	Вартість переліту, євро	Готель	Частота харчування	Включення екскурсій до вартості путівки
Чехія	$150 + 10 \cdot i$	45	****	сніданок	-
Хорватія	$430 + 20 \cdot j$	50	*****	сніданок+обід (шведський стіл)	+
Туреччина	$230 + 7 \cdot i$	30	****	сніданок	-
Туніс	$350 + 10 \cdot j$	200	****	сніданок+обід (шведський стіл)	-
Франція	$505 + 8 \cdot i$	170	*****	сніданок+вечеря (шведський стіл)	+
Марокко	$724 + 12 \cdot j$	250	*****	3-разове харчування	+

4.4 Методичні вказівки до виконання завдання

1. Оцінка споживчих характеристик туристичних турів за шкалою оцінювання $\alpha_{ij} = 1 \div 10$ відповідно до їх корисності відбувається наступним чином: максимальному значенню α_{ij} відповідає максимальна корисність і навпаки. Результати оцінювання рекомендується оформити в табличному вигляді (таблиця 4.2).

Таблиця 4.2 – Оцінка споживчі характеристики туристичних турів

Країна-призначення туру	Вартість путівки, євро	Вартість переліту, євро	Готель	Частота харчування	Включення екскурсій до вартості путівки	Рівень безпеки	Престижність
	a_{ij}	a_{ij}	a_{ij}	a_{ij}	a_{ij}	a_{ij}	a_{ij}
Чехія							
Хорватія							
Туреччина							
Туніс							
Франція							
Марокко							

2. Оцінка потреб клієнтів проводиться за трьохбальною системою ($W_i = 0 \div 3$) для кожного зі споживачів

$$A = \sum_{i=1}^n W_i \cdot \alpha_{ij}, \quad (4.1)$$

де n – кількість ознак, вагомих з точки зору споживачів.

3. Оформити отримані результати в табличному вигляді (таблиця 4.3).

Таблиця 4.3 – Оцінка туристичних турів клієнтами агенції

Клієнт	Оцінка туристичної путівки споживачем, W_i					
	Чехія	Хорватія	Туреччина	Туніс	Франція	Марокко
Забезпечений бізнесмен						
Держслужбовець						
Студент						
Молодята						
Пенсіонер						

4. Зробити прогноз, яку з путівок скоріше за все обере кожний із клієнтів туристичної агенції «Ukrainian Travel Agency».

4.5 Завдання до самостійної роботи

1. Охарактеризуйте засоби державного обмеження імпорту послуг.

2. Міжнародні правила перевезення вантажів: особливості та сутність.

3. Основні напрямки дослідження міжнародних ринків послуг.

4.6 Контрольні запитання

1. Які фактори та економічні умови визначають особливості участі України в міжнародній торгівлі послугами?

2. У чому полягають основні тенденції розвитку транспорту, транспортних мереж та транспортної інфраструктури?

3. Назвіть основні класифікаційні ознаки та види туризму.

Література: [4,6,8]

Практичне заняття № 5. Тема заняття «КОМЕРЦІЙНІ СТРУКТУРИ В ПРОЦЕСАХ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ»

5.1 Мета заняття: освоєння теоретичних засад міжнародного виробничого співробітництва та ознайомлення з його основними формами, оволодіння практичними прийомами аналізу процесів транснаціоналізації в підприємницькій сфері.

5.2 План практичного заняття

1. Комерційна діяльність підприємств.
2. Злиття. Поглинання. Прямі інвестиції.
3. Фінансово-промислова група.

5.3 Завдання до практичного заняття

Фінансово-промислова група «ADS Production» реалізує п'ять технологічних процесів, кожним з яких управляє окрема команда, що входить до складу єдиного технологічного ланцюга з виробництва полімерів харчового призначення. Результати управління характеризуються наступними даними (таблиці 5.1)

Таблиця 5.1 – Вихідні дані для розрахунку

Показник	Номер команди у ФПГ				
	1	2	3	4	5
Витрати команди, грн.	$2190 + 10 \cdot i$	$3820 + 10 \cdot i$	$2430 + 10 \cdot i$	$3720 + 10 \cdot i$	$2430 + 10 \cdot i$
Чистий прибуток, грн.	$230 + 20 \cdot j$	$170 + 20 \cdot j$	$310 + 20 \cdot j$	$280 + 20 \cdot j$	$150 + 20 \cdot j$

Визначити корпоративну ефективність кожної команди ФПГ та розробити управлінське рішення щодо виключення неефективної команди зі складу групи виробничих компаній.

Індивідуальний варіант завдання прийняти згідно з порядковим номером студента в списку академічної групи (i – передостання цифра порядкового номеру, j – остання цифра порядкового номеру).

5.4 Методичні вказівки до виконання завдання

1. Частка витрат кожної команди в витратах ФПГ

$$\text{ЧВ}_{K_i} = \frac{B_{K_i}}{B_{\text{ФПГ}}}, \quad (5.1)$$

де B_{K_i} – сума витрат кожної окремої команди ФПГ;

$B_{\text{ФПГ}}$ – вартість сукупних активів ФПГ.

2. Частка витрат кожної команди в сукупному чистому прибутку ФПГ

$$\text{ЧП}_{K_i} = \frac{\Pi_{K_i}}{\Pi_{\text{ФПГ}}}, \quad (5.2)$$

де Π_{K_i} – чистий прибуток і-ої команди;

$\Pi_{\text{ФПГ}}$ – чистий прибуток фінансово-промислової групи.

3. Коефіцієнт корпоративної ефективності для кожної команди

$$K_{K_i} = \frac{\text{ЧП}_{K_i}}{\text{ЧВ}_{K_i}}. \quad (5.3)$$

4. Ранжирування команд ФПГ за значенням коефіцієнтів корпоративної ефективності та прийняття управлінського рішення щодо виключення зі складу фінансово-промислової групи неефективної команди.

5.5 Завдання до самостійної роботи

1. Причини виникнення і розвитку транснаціональних корпорацій.

2. Охарактеризуйте типи і структуру корпорацій в економічній діяльності міжнародного рівня.

3. Назвіть причини еволюційного розвитку транснаціонального капіталу. З'ясуйте, яку роль вони відіграли у становленні й розвитку поколінь ТНК.

5.6 Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте сучасні геостратегічні особливості та фактори розвитку інвестиційних тенденцій.
2. Назвіть підприємницькі мотивації злиття і поглинань акціонерних форм транснаціоналізації комерційної діяльності.
3. Визначте природу та специфіку неакціонерних форм транснаціоналізації господарської діяльності.

Література: [1,2,4,9]

Практичне заняття № 6. Тема заняття «ЕМІГРАЦІЙНІ ТА ІММІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ»

6.1 Мета заняття: засвоєння теоретичних засад функціонування міжнародного ринку праці; аналіз сучасних міграційних потоків та виявлення соціально-економічних наслідків міграції робочої сили; визначення місця України на світовому ринку робочої сили.

6.2 План практичного заняття

1. Поняття міжнародної міграції робочої сили, її види і форми.
2. Причини, етапи розвитку, масштаби й основні тенденції сучасних міграційних процесів.
3. Соціально-економічні наслідки міграційних процесів.
4. Загальні закономірності створення світового ринку робочої сили, головні регіони і центри її міжнародного тяжіння й експорту.
5. Державне і міжнародне регулювання трудової міграції.
6. Проблеми трудової міграції і ринку робочої сили в Україні.

6.3 Завдання до практичного заняття

Виходячи з даних про зовнішню міграцію в Україні за останні декілька років (таблиця 6.1), проаналізувати динаміку еміграційних та імміграційних потоків спираючись на абсолютні та відносні показники динаміки (абсолютний приріст, темп зростання, темп приросту) за базисним та ланцюговим способом обчислення.

Індивідуальний варіант завдання прийняти згідно з порядковим номером студента в списку академічної групи (i – передостання цифра порядкового номеру, j – остання цифра порядкового номеру).

Таблиця 6.1 – Динаміка зовнішньої міграції населення України

Рік	Показник	
	Число прибулих, чол.	Число вибулих, чол.
2006	$33235 + 25 \cdot (i + j)$	$66706 + 47 \cdot i$
2007	$42473 + 30 \cdot (i + j)$	$76264 + 49 \cdot i$
2008	$39489 + 23 \cdot (i + j)$	$63699 + 44 \cdot i$
2009	$38567 + 21 \cdot (i + j)$	$46182 + 37 \cdot i$
2010	$39580 + 24 \cdot (i + j)$	$34997 + 33 \cdot i$
2011	$44227 + 31 \cdot (i + j)$	$29982 + 31 \cdot i$

6.4 Методичні вказівки до виконання завдання

1. Міграційне сальдо розраховується як різниця між кількістю прибулих осіб в країну та вибулих за її межі.

2. Абсолютний приріст Δ_y – це різниця між поточним і базисним рівнями. Він показує, на скільки одиниць підвищився або зменшився рівень по відношенню до бази за певний період часу.

$$\Delta_y^{\text{б}} = y_i - y_{\text{б}}; \quad (6.1)$$

$$\Delta_y^{\text{л}} = y_i - y_{i-1}, \quad (6.2)$$

де $\Delta_y^{\text{б}}$ – базисний абсолютний приріст;

$\Delta_y^{\text{л}}$ – ланцюговий абсолютний приріст;

y_i – поточний рівень ряду динаміки;

$y_{\text{б}}$ – початковий (базисний) рівень ряду динаміки;

y_{i-1} – попередній рівень ряду динаміки.

3. Темп зростання (T_p) розраховується як відношення порівнюваного рівня з рівнем, прийнятим за базу зіставлення, і показує, в скільки разів (на скільки відсотків) порівнюваний рівень вище або нижче, ніж базисний.

$$T_{\text{зр}}^{\text{б}} = \frac{y_i}{y_{\text{б}}} \cdot 100\%; \quad (6.3)$$

$$T_{\text{зр}}^{\text{л}} = \frac{y_i}{y_{i-1}} \cdot 100\%. \quad (6.4)$$

4. Темп приросту (T_{np}) визначається як відношення абсолютного приросту до абсолютного попереднього чи початкового (базисного) рівня і показує, на скільки відсотків порівнюваний рівень є великим або меншим в порівнянні з базисним.

$$T_{np}^{\text{б}} = \frac{\Delta_y^{\text{б}}}{y_{\text{б}}} \cdot 100\%; \quad (6.5)$$

$$T_{np}^{\text{л}} = \frac{\Delta_y^{\text{л}}}{y_{y-1}} \cdot 100\%. \quad (6.6)$$

5. Результати розрахунків рекомендується оформити у вигляді таблиці 6.2. За отриманими показниками динаміки зробити висновки відносно притоку та відтоку працездатного населення на територію України та за її межі, а також охарактеризувати напрямки існуючого міграційного руху.

Таблиця 6.2 – Розрахунок показників міграційного руху в Україні

Рік	Міграційне сальдо	Абсолютний приріст		Темп зростання		Темп приросту	
		базисний	цепний	базисний	цепний	базисний	цепний
2006							
2007							
...							
2011							

6.5 Завдання до самостійної роботи студентів

1. Розкрийте сутність історичних процесів в міграційних та еміграційних явищах українців.
2. Охарактеризуйте соціальну детермінованість еміграційного процесу з України в кінці ХХ-го – на початку ХХІ-го ст.
3. Проаналізуйте роль та місце України в сучасних міграційних потоках.

6.6 Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте основні економічні та неекономічні фактори міжнародної міграції.
2. Назвіть основні складові міграційного процесу в Україні.

3. Якими є основні наслідки міграції у світовому масштабі, для окремих країн, соціальних груп, окремих людей?

4. Назвіть основні види та сучасні напрямки міжнародної міграції робочої сили.

Література: [1,4,7,8]

Практичне заняття № 7. Тема заняття «АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ»

7.1 Мета заняття: засвоєння теоретичних основ в сфері управління інноваційною діяльністю підприємства; аналіз сучасних тенденції інноваційного розвитку України та конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку.

7.2 План практичного заняття

1. Міжнародний ринок технологічних послуг.
2. Інжиніринг. Інноваційний потенціал.
3. Науково-технічний прогрес.

7.3 Завдання до практичного заняття

Харківський національний автомобільно-дорожній університет (Ліцензіар) надає право Будапештському політехнічному університету (Ліцензіату) використовувати науково-технічні розробки університету. Необхідно розрахувати вартість ліцензії та визначити експортну конкурентоспроможність продукту виходячи з даних, наведених в Додатку Б.

7.4 Методичні вказівки до виконання завдання

1. Вартість ліцензії

$$C_R = V \cdot Z \cdot R, \quad (7.1)$$

де C_R – ціна ліцензії, розрахована у вигляді роялті;

V – обсяг очікуваного обсягу робіт, од.;

Z – ціна одиниці продукції, грош. од.;

R – річна ставка роялті, %.

2. Експортна конкурентоспроможність

$$E_k = \frac{N_{3.п.з.}}{N_{3.п.в.}}, \quad (7.2)$$

де $N_{3.п.з.}$ – кількість заявок на патенти, подана закордоном;

$N_{3.п.в.}$ – кількість заявок на патенти, поданих в країні.

3. Зроби висновок щодо оцінки конкурентоспроможності рівня науково-технічних рішень ХНАДУ та можливості патентування його продуктів закордоном.

7.5 Завдання до самостійної роботи

1. Проаналізуйте діяльність підприємств України на світовому ринку технологій.
2. Державне та міждержавне регулювання передачі технологій.
3. Проаналізуйте структуру світового ринку технологій.

7.6 Контрольні запитання

1. У яких формах реалізується міжнародний рух технологій?
2. Назвіть основні форми науково-технічного регулювання у відкритій економіці.
3. Назвіть основні технопарки України, охарактеризуйте їх особливості та специфіку функціонування.
4. Наведіть особливості формування ціни на ліцензії.

Література: [1,6,7,8]

Практичне заняття № 8. Тема заняття «УЧАСТЬ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ТА ОБ'ЄДНАННЯХ»

8.1 Мета заняття: ознайомлення з передумовами інтеграційних процесів в сучасній світовій економіці, етапами, рівнями, формами і механізмами міжнародної економічної інтеграції; аналіз діяльності міжнародних економічних організацій та встановлення напрямків міжнародного співробітництва підприємств України.

8.2 План практичного заняття

1. Поняття «міжнародні економічні організації» та їхня роль в системі міжнародних економічних відносин як проявлення тенденції багатостороннього співробітництва.
2. Економічна діяльність ООН, її рівні.
3. Інтеграційні процеси в економіці країн, що розвиваються.
4. Міждержавні загальноекономічні і політичні організації країн, що розвиваються.
5. Проблеми розвитку економічної інтеграції в східноєвропейських країнах.
6. Міждержавні галузеві організації. Міжнародні об'єднання підприємців.
7. Україна і міжнародні економічні організації.

8.3 Проблеми до дискусії

1. Україна між Сходом і Заходом: перспективи міжнародної економічної інтеграції.
2. У чому проявляється вплив ЄС на трансформаційні процеси у східноєвропейських країнах?

8.4 Завдання до самостійної роботи

1. Охарактеризуйте роль міжнародних організацій системи ООН в управлінні економічною політикою.
2. Членство України в міжнародних організаціях.
3. Розкрийте сутність міждержавних організацій в становленні світової стабільності.

8.5 Контрольні запитання

1. Які особливості єдиного внутрішнього ринку ЄС та механізму його регулювання?
2. Членом яких економічних угруповань є Україна?
3. Охарактеризуйте особливості та перспективи розвитку ЄврАзЕС та СНД.

Література: [1,3,4,6,8].

Практичне заняття № 9. Тема заняття «ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ»

9.1 Мета заняття: ознайомлення з напрямками екологічної парадигми економічного розвитку суспільства; визначення глобальних тенденцій промислово-технологічного розвитку та обґрунтування впливу територіально-виробничих форм розміщення й організації виробництва на вирішення екологічних проблем; аналіз екологічної політики України.

9.2 План практичного заняття

1. Стан навколишнього середовища як фактор глобального та національного розвитку.
2. Природні ресурси в системі міжнародних ринків.
3. Екологічні пріоритети розвитку сучасної відкритої економіки України.
4. Україна в світовій торгівлі сировиною.
5. Торгівля сировинними та продовольчими товарами в системі експортно-імпортних відносин України.
6. Проблеми використання енерго-сировинних ресурсів.
7. Паливний баланс в системі відкритої економіки України.
8. Особливості національного енергоспоживання в контексті глобальних тенденцій.
9. Техногенні ускладнення та катастрофи.

9.3 Проблеми до дискусії

1. Якими є основні особливості прояву глобальної ресурсної проблеми в Україні?
2. Якими є основні наслідки дефіциту енергетичних ресурсів в Україні?
3. Охарактеризуйте міжнародні зусилля з розв'язання проблеми енергоспоживання.

9.4 Завдання до самостійної роботи студентів

1. Проаналізуйте національну екологічну політику України.

2. Охарактеризуйте стан навколишнього середовища як фактор глобального та національного розвитку.

3. Утилізація відходів – ознака сучасної відкритої економіки.

9.5 Контрольні запитання

1. За якими критеріями класифікуються природні ресурси?

2. Яку роль відіграє торгівля паливно-енергетичними ресурсами у загальній системі міжнародної торгівлі України?

3. Охарактеризуйте міжнародні зусилля щодо розв'язання найбільш гострих проблем навколишнього середовища та основні завдання світової спільноти на майбутнє.

Література: [6,8]

Таблиця Б.1 – Вихідні дані до практичного заняття №7

Номер варіанта	Вид наукової розробки	Очікуваний річний обсяг виробництва, тис. од.	Ціна одиниці розробки, тис. грош. од.	Ставка роялті, %	Кількість заявок на патенти, подана закордоном	Кількість заявок на патенти, поданих в Україні
1	Нова технологія ремонту автомобіля	3000	5,0	6,0	128	103
2	Розробка твердих сплавів	2500	7,0	7,0	300	302
3	Нова технологія очистки палива	5000	10,0	10,0	510	476
4	Нова технологія управління перевезеннями	10000	10,0	10,0	164	191
5	Нова технологія гальмування автомобіля	20000	50,0	20,0	607	720
6	Нова технологія ремонту двигуна	8000	15,0	10,0	256	301
7	Нова технологія ремонту автомобіля	500	7,0	7,0	220	206
8	Розробка нових моделей двигунів	10000	10,0	10,0	364	397
9	Розробка твердих сплавів	3000	7,0	8,0	789	658
10	Нова технологія очистки палива	6000	8,0	9,0	636	639
11	Нова технологія управління перевезеннями	10000	10,0	10,0	258	298
12	Нова технологія ремонту мостів	45000	70,0	70,0	456	451
13	Нова технологія заправки автомобіля	10000	20,0	10,0	789	783
14	Нова технологія контролю витрат палива	5000	10,0	8,0	103	74
15	Нова технологія ремонту машин	6000	8,0	7,0	569	489
16	Нова технологія підйому кузова	5000	6,0	5,0	305	312
17	Нова технологія завантаження автомобіля	6500	5,0	5,0	457	403
18	Нова технологія визначення тиску шинах	3000	4,0	3,0	300	253
19	Комп'ютерна програма діагностики автомобіля	20000	20,0	15,0	369	407
20	Комп'ютерна програма діагностики двигуна	12000	13,0	10,0	1022	1000
21	Комп'ютерна програма контролю знань студентів	20000	20,0	15,0	409	490
22	Комп'ютерна програма діагностики стійкості мостів	70000	80,0	25,0	355	325
23	Комп'ютерна програма діагностики стійкості покриття дороги	35000	50,0	20,0	691	722
24	Нова технологія дорожнього покриття	50000	45,0	20,0	181	95
25	Нова технологія ремонту доріг	30000	38,0	15,0	569	455

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Багрова І. В. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. / І. В. Багрова, О. О. Гетьман, В. Є. Власюк ; [за ред. І. В. Багрової]. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 384 с.
2. Внешнеэкономическая деятельность предприятия : учебник / под ред. Л. Е. Стровского. – М. : ЮНИТИ, 1999. – 823 с.
3. Лук'яненко Д. Г. Міжнародна економіка : навч. посіб. / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Т. М. Циганкова. – К. : КНЕУ, 1999. – 73 с.
4. Міжнародна економіка : навч. посіб. / [за ред. Ю. Г. Козака, В. М. Новацького]. – К. : Центр навчальної літератури, 2002.
5. Новицкий Е. В. Внешнеэкономическая деятельность и международный маркетинг. – К. : Либра, 1994. – 191 с.
6. Новіцький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України : підручник. – К. : КНЕУ, 2003.
7. Пугель Т. Международная экономика / Т. Пугель, П. Линдерт. – М., 2003.
8. Рокоча В. В. Міжнародна економіка : навч. посіб. : у 2 кн. / В. В. Рокоча. – К. : Таксон, 2000.
9. Савельев Е. В. Міжнародна економіка : теорія міжнародної торгівлі і фінансів : підручник / Е. В. Савельев. – Тернопіль : Екон. думка, 2001. – 504 с.
10. Циганкова Т.М. Міжнародна торгівля : навч. посіб. / Т. М. Циганкова, Л. П. Петрашко, Т. В. Кальченко. – К. : КНЕУ, 2001. – 488 с.

Додаткова література

11. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України // ВВР України. – 1991. – № 29. – С. 337.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ

до практичних занять
та самостійної роботи студентів
з дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства»
для студентів напряму підготовки
6.030503 – «Міжнародна економіка»

Укладачі: ПОПКОВА Ксенія Олексіївна
ПОКАТАЄВА Катерина Петрівна

Відповідальний за випуск: *Бабич Д.В.*

Авторська редакція

План 2012, поз. .
Підписано до друку . Формат 60x84 1/16. Папір газетний.
Гарнітура Times New Roman Суг. Віддруковано на різнографі.
Умовн .друк. арк. . Обл.-вид. арк. .
Зам. № . Тираж прим. Ціна договірна.

Видавництво
Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

Видавництво ХНАДУ, 61200, Харків-МСП, вул. Петровського, 25
Тел./факс: (057) 700-38-72; 707-37-03, e-mail: roi@khadi.kharov.ua

Свідоцтво Державного комітету інформаційної політики, телебачення
та радіомовлення України про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції, серія ДК № 897 від 17.04.2002 р.